зала 7 шкафъ 8 полка № 45
Татар. В-3786
Из фондов Российской национальной библиотеки

تربیه‌لی خاتون

هرمتلو عالملر اثرندن جیبلدی

﴿ صاحبی ﴾

(رضاءالدین بن فخرالدین)

هر بر ایوده ، وهر بر خاتون قولنده ، بوکتابدن بردانه‌سی بولنورغه تیوشلیدر .

Дозволено цензурою С-Петербургъ 18 Іюня 1899 года.
Типографія Б. Л. Домбровскаго. Казань.

تربیه لی خاتون

بســـــم الله الرحمن الرحیم

الله‌تعالی حضرتی اوزینڭ الوغلغنی بیلدرمک ایچون اوشبو عالمنی یارادرب ، حسابسز مخلوقاتنڭ آراسنده انسانلرنی عقل ایله باشقه‌لردن آیروم ایتمشدر . بو مخلوقاتنی کوبایتمك اوزینه معلوم بولغان وقت غه قدر ، ترتیبنچه طوطمق ، ایر ایله خاتونلرنڭ (مذکرلر ایله مؤنثلرنڭ) بر برینه میل و محبت ایدوب ، قاتناشوب ترکلیک قیلولرینه باغلنمشدر .

الله‌تعالی حضرتی ، آدم بالاسینه عقل ایله علم ویردوکی سببلی بو عالمنڭ تورکلکینه ، واوشنداق اوزلرینڭ دنیا و آخرتلرنده دولتلی اولمقلرینه سبب اوله‌چق نرسه‌لر ایله هم بیوروب خلافندن منع ایتمشدر .

آدم بالاسی نه‌قدر بختلودرکه . اول عظمت صاحبی الله‌تعالی حضرتلرینڭ بیورمق و طیمق کبی خطابلرینه لائق اولنمش ایمش ! . . .

دنیانڭ تورکلکی ، و آدملرنڭ دنیا و آخرتده خوش حالده اولمقلری ، مشروع صورتده یعنی عقد نکاح ایله جیبیلولرینه طوقتامقده در .

شریعت بیورغانچه قوشلغان ایر ایله خاتون آراسنده بولغان محبت (سویشمک) یالغوز نفس مرادی غنه اولمای ، بلکه الله‌تعالی حضرتندن احسان ایدلگان مبارک بر هدیه در .

چونکه نفسنڭ پادشاهلقی قالمادوغی قارتلق وقتلرنده ، یاکه خسته‌لک زمانلرنده ، ایر ایله خاتون اراسنده اولغان محبت همیشه دائم اولور .

جنسداشارگه ایزگولک ایتمک و هرکم اولسه ده اولسون گوزل ترکلیک

Изофонд Российской национальной библиотеки

Татар.
3-3786

قیلەق کبی راحت نرسەدە یوقدر مال صرف ایدوب تابولماغان خاطرلر، عسکر چقاروب حاصل اولماغان مرادلر، گوزل خلق ایلە تابلنور.

ایمدی، بو یلە معاملەدە اولمق، هر وقتدە وهر کم حقندە لازم اولدوغندە، ایر ایلە خاتون اراسندە بو کبی معاملە، بیگراکدە تیوشلی ایدوکنی سویلرگە حاجت یوقدر.

اللە تعالی حضرتندن هدیە ایدلـگان نکاح نعمتنی بیک اعتبار ایلە صاقلاب، آزغنە اولسەدە، بر اورنینە کوچیلـک کتورمازگە طرشوب طورمق، ایر ایلە خاتوننڭ هر ایکیسینڭ اوستلرینە لازم بر اشدر.

حسن معاشرت، هر اشدە عدالت ایلە اولمق؛ دیمك اولوب، عدالت ایلە، کوکلر، یرلر، اورنلرندە طوردقلری حالدە، عـدالت یعنی حسن معاشرت اولور ایسە، نکاح نعمتی هم ایر ایلە خاتون آراسندە کامل قوت ایلە یشار.

ایرلر ایلە خاتونلر ایچون شریعت وعقـل طرفندن بیلـگولنگان معلوم وظیفەلر واردرکە، هر بر ایر وهر بر خاتون، بو وظیفەلرنی باشقارمق ایلە بورچلیلردر.

حسن معاشرت اولماز ایسە، بر برینە رعایتلری دە اولماز، محبتلری دە بوزلور. آدم بالاسی، محبتی اولمادوغی کمسەنڭ هر وقتدە عیبنی ازلر، آزغنە براشی اولسە یوزینە ایتور، بو سببدن ارادە ظاهر بولغان دعوا وغوغانڭ اوچی وآخری چقماز.

بوروشدە بولغان ترکلیکنڭ برلذتی دە قالماز.

اوشبونڭ ایچون، عقللی وتربیەلی ایرلر وخاتونلر، حسن معاشرتنی الوغ بر نعمت بیلورلر، بونی بوزاچق نرسەلردن هر وقتدە یراق یوررلر.

Инв. № 11711

وبوجهتدن ، بونلر آراسنده اولغان حسن معاشرت هم‌کوندن کون محکم ولذتلی اولور .

بز ، بواورنده ، تربیه‌لی خاتونلرنی تعریف ایدوب ، یازمقی اوله‌مز . یازدقلرمزدن ایسه ، خاتونلرنگ وظیفه‌لری نیندای نرسه‌لر ایدوکی اوزاوزینه معلوم اولور . اگرده خاتونلر ، اوشبواوزلرینه تیوشلی وظیفه لرنی ادا ایتمکده کمچیلك قیلمازلرایسه ، هیچ شبهه‌سز ایرلرینک محبت وحرمتلرینه‌مظهر اولورلر ، دنیاوآخرتده‌هم گوزل مکافات کوررلر (*)

تربیه‌لی خاتونلر ، دنیاعمرنی ، تربیه‌سز خاتونلرغه‌نسبت ایله ، راحتلك کیچوروب ، آخرتده هم الوغ ومنکولك درجه لرگه ایرشورلر . تنلری توپراق آستینه کوملدوکی حالده ، اسملری هروقتده‌حرمت ایله مجلسلرده‌سویلنور ، خبردعا ایله ذکر قیلنور . بلکه‌کتابلرغه‌یازلنوب ، کیله‌چیکلرگه‌هم کوچرکچ ومثال ایدلنوب‌کوسترلور . اماتربیه‌سز خاتونلر ، دنیاده ، تربیه سزلکاری سببندن نیچه‌تورلی جفالرتارتوب ، یمان اسم قالدروب آخرتکه کیدرلر . آللرنده‌ده‌راحت کورلماز ، آردلرنده رحمت ایشدلماز .

حسن‌معاشرت طوغروسنده ، خاتونلرنگ‌وظیفه‌لری کوب اولسه‌ده ، باشلیچه‌الوغلرنی ، بزلر ، بواورنده یازامز . بونلرایسه اوشبونلردر :

(*) معاشرت‌سببلرنی‌رعایت‌ایتمك ، خاتونلرایچون نه‌قدرلازم‌اولسه ، ایرلرایچون آندن‌آرتق‌لازمدر . ایرلرگه‌خاص‌اولغان‌وظیفه‌ارنی ((تربیه‌لی‌ایر)) اسملورساله‌ده یازلنه‌چقدر .

Из фондов Российской Национальной библиотеки

(١)

اعتقاد

تربیه‌لی خاتونلر، اوزلرینڭ اعتقادلرنی بوزق طوطمق‌دن کامل اعتبار ایله صاقلارلر • شریعت بیورغان نرسه‌لرنی آچق آڭلاب اعتقاد ایدوب، شریعت منع ایتکان نرسه‌لرگه هیچ بر اعتقاد ایتمازلر . مثلا الله تعالی حضرتی بر ویالغوز، کامل قدرت صاحبی اولوب، کل فائده وکل ضرر محض آنڭ تدبیری ایله اولدوقینه، عالملرنی تربیه ایدوچی آندن باشقه هیچ بر ذات اولمای، هرنرسه‌نی بیلوچی وهر برایزگو ویاوز عملرگه جزاء ویروچی ایدوکینه؛ پیغمبرمز محمد صلی الله علیه وسلم حق وصوڭ پیغمبر ایدوکینه، وآنڭ بزلرگه کتوردوکی شریعتی حق اسلام شریعتی اولوب، دنیا وآخرتده سعادت وبختکه سبب ایدوکینه اشانورلر •

اما سحرچی، کوره‌زه‌لك ایدوچی، کشیلر آراسنی معنوی سببلر ایله بوزمق ویاکه توزاتمك، اوشنداق جن وپریلردن خدمت ایتدر مکنی دعوا ایدوچی کمسنه‌لرگه، اصلا اینانمازلر بوکبی ذاتلر، صرف آلداوچی شارلاتانلر اولدوقلری ایچون، تربیه‌لی خاتونلر، بونلرغه یاقتی یوز کوسترمازلر، ایوارینه هم قبول ایتمازلر، ایشکدن ایچکاری کرولرینه رضالق ویرملزلر •

سحرچیگه، کوره‌زه‌گه برخاتون اشانور ایسه، آنڭ سببندن ایریك هم آقرون آقرون اشانه‌باشلر، بوخاتوننڭ اوشبویمان اعتقادی بالالرینه‌هم میراث بولوب قالور • آخرنده بویورت ایچنده ایمان واعتقاد قالماز، بلکه هرنرسه‌دن شك وشبهه‌گه توشوب، تمام قورقوب برخیال ایچنده طوررلر • بویورتنڭ حالی، آق قورت توشکان اومارتاغه اوشار

(٢)

اطاعت

تربیه‌لی خاتونلر ، شریعت وعقلغه خلافی بولماغان اورنلرنڭ جمله سنده اوزلرینڭ ایرلرینه اطاعت قبلورلر . چونکه خاتون اوستنده ایرلرنڭ کوب ، وشول نسبتده الوغ بولغان حقلری واردر . الله تعالی نڭ رضالغنی امید ایتکان وآخرتده شادلق کوتکان ، خاتون ایچون ، ایری ایله گوزل معیشت ایتمك وسوزلرنی جانی وتنی ایله دکلاب اطاعتلی اوله‌ق تیوشلیدر . بونڭ خلافنده بولغان خاتون ، دنیاده اوکنور آخرتده بلکه قورقنچ جزاء کورر .

رسول اکرم افندمز محمد صلی الله علیه وسلم نڭ « ایرنی رضا ایتدوکی حالده وفات بولغان خاتون اوجماخغه کرر » دخی « بیش وقت نمازنی اوقغان ، فرض روزه سنی طوطقان ، اوزینی نامحرم لردن صاقلاغان ایرینه اطاعت ایتکان خاتون الله تعالی نڭ اجماغینه کرر (*) » ودخی « اگرده بنده‌لرگه سجده ایتمك شریعتمزده درست اوله ایدی ، ایرلرینه سجده ایتمك حقنده خاتونلرغه بیورر ایدم » دیگان سوزلرندن ، ایرلرگه اطاعت ایتمك ، خاتونلر ایچون الوغ بورچ ایدوکی هم ده اطاعتلی خاتونلرنڭ کیله‌چك کونلری بیك راحت اوله‌چغی معلوم اولور .

ایرندن رخصتسز طوطقان نفل روزه‌سی ایچون خاتون ، ثوابدن محروم اوله‌چغی ، اوشنداق گناه اولمادوغی حالده رخصتسز چغوب یورگان خاتون ، قایتوب کرگانگه قدر فرشته‌لرنڭ لعنتی آستنده اوله‌چغی حقنده دخی حدیثلر روایت ایدلمشدر .

(*) ایرگه اطاعت ایتمكنی بنای اسلامدن اولغان نماز هم روزه ایله بنا شه ذکر ایتمکده ، اطاعتنك الوغ براش اوله‌چغی معلوم اولور . اوشبو اوچ حدیث شریف مشکات المصابیحده مذکور در کتاب النکاحده .

Из фондов Российской национальной библиотеки

اوشبو سبب أيچون ، هرنه قدر ياقنی حتی كه آتا و آناسی اولسون خسته لنوب ، جان ويرمک وقتنده اولدوغی حالده ايرندن اذنسز كيتمك ، خاتونلر ايچون ممنوعدر .

حال بويله اولدوغنده ، شريعت كه خلافی اولمغان اورنلرده هر وقتده ايرلرينه حرمت و اطاعت اوزرنده اولوب ، عمر اوزدرمق لازم اولور . خاتونلرنك شهرتلری و شرفلری ايرلرينه اطاعت ايتمك ؛ سعادتلری ، يورت اهلنی گوزل باقمقدن عبارتدر . تربيه‌لی خاتونلر ، خلقسزلق ايدوب ، ايرلرينك ساچ و سقاللرنی وقتسز آغارتمقدن ، اوپكه‌لی وقتلرنده قارشو سوز سويله‌مكدن و مرادينه خلافلق ايتمكدن ، بارطاقتلری ايله صاقلانورلر .

برابر ، نه قدر خلقسز و آچوچان اولسه‌ده اولسون ، خاتونی تربيه‌لی اولور ايسه ، اوز وظيفه‌سينه رعايت ايدوب ، ايرينك خاطرينی خوشلندره بيلور . طرشوی و اجتهادی سببلی ، ايری ايله گوزل كون اوتكارر گه موفق اولور . كوركام تركليكده ، اوشبودر . يوزلر ايله آدملرنك كوچی يتمكان برخدمتنی كوركام خلق ، كامل قيلور .

ماللر ايله صاتولوب آلنمغان خاطرلر ، حسن خلق ايله آلنور .

تربيه‌لی خاتونلر ، گرچه ايرلری ، مملكتلرگه حكم ايتكان پادشاهلر ؛ علملری دريا اولغان استاذلرده اولسون ؛ اوز وظيفه‌لرنی بيلوب حركت ايدولری ، الفت ادبلرينه رعايت قيالولری ، اخلاص ايله اطاعت و حرمت كوسترولری سببلی ، ايرلرينك كوڭللرنی تابا آلورلر ؛ بونك ايله گنه قالمای ، ايرلرنی اوزلرينه حتی بنده قيله بيلورلر .

(٣)

ایر یاقنلارنی رعایت

تربیه‌لی خاتونلر، ایرلرینڭ آنا و آنالرینه، بالالرینه، قارنداشلرینه، نه‌قدر اولسه‌ده اولسون دوستلرینه، رعایت ایدوده کمچیلک قیلمازلر. کشینڭ کوڭلنی تابمق، آنڭ دوستنی دوست؛ و دشمننی دشمن بیلمک ایله اولور. بونڭ خلافنجه یعنی دوستنی دشمن و دشمننی دوست بیلمکده، کوڭل تابمق دعواسنی ایتمک، صرف یالغان برنرسه اولوب قالور. حتی که دوستنڭ اتنی‌ده، باشقه اتلردن آیوروم یاقن کورمک تیوشلی دیه‌شلر.

ایمدی، عادی ایکی کمسنه‌نك آراسنده بولغان دوستلقنڭ شرطلری بودرجه‌ده اولور ایسه، هروقتده ایرینڭ کوڭلنی تابمق اوستینه بورچ اولغان برخاتون ایچون ایرینڭ یاقنلارینه نه‌قدر رعایت وحرمت ایتمک تیوش اوله چغنی، هرکم آڭلار.

واقعا الله تعالی دن قورقوهم امیدی اولغان برمسلمان، اوزینڭ یاقنلرینه، خصوصا آنا و آناسینه قیلنه‌چق حرمتلرنی، خاتوننڭ خاطری ایچون هیچ وقتده فدا ایتماز.

فرض ایتدک برایر، اوزینڭ تربیه‌سزلکندن وآدمچیلگی یوقلغندن، یاقنلرینه حرمت ایتمکنی کوڭلینه کتورماسون، لکن خاتونی تربیه‌لی اولور ایسه، اوزی رعایت ایدودن طش، ایرنی بویله رعایت ایتمک یولینه توشرر ایچون اوڭغاینی قاراب طرشور.

کیرتـه‌لرنڭ بربرینه قوشلغان؛ بنالرنڭ بربرینه یاقنلغی اولغان؛ سببلی، شریعتمزده، کورشلیرنڭ حقلری بیك الوغ اولدوغی حالده، برجان وبرقان اولغان یاقنلارنك حرمتلری نه‌قدر الوغ اوله چغنی هرکم اوزی فکر ایتسون!...

اوشبو

Из фондов Российской национальной библиотеки

اوشبونڭ ایچون ایرینڭ یتیم بالالرنی ، اوز بالاسی مثالمن یخشی تربیه ایدوب طوطمق واوسدرمک ، خاتونلرغه تیوشلی براشدر . بونڭ برابرینه الله تعالی حضرتندن ثواب ورحمتلر آلورغه لائق اولنه چقی کبی ، ایرینک رضالغی هم بونڭ ایله حاصل اولور . کشی ' نه قدر قاتی کوڭللی و آچی سوزلی اولسه اولسون ، اوز بالاسینڭ ' باشقه لر طرفندن خوارلنوینه رضا اولماز بعض برواگی آنالر طرفندن بالالری ، ظلم ایدلدکنده ' آتالرنڭ آغز آچمای تبک طورولری ' رضالقلرینه یا که بالانی سومادکینه ، وخاتوننی آندن آرتق کوردکینه علامت اولماز . بلکه بونڭ ایکنچی بر حکمتی اولور .

فرض ایتدک ، بر آتا اوزینڭ یتیم بالاسینه قارا و ایله خاتوننی آرتق یاراتسون خاتوننڭ آچی سوزلری ' آغولی کوزلری ' مرحمتسز یودرقلری آستنده بالاسینڭ ایزلوینه قایغوده ایتماسون ، لکن یتیم بالانڭ آه دیگاننی ایشد- وچیمی یوق ؟ یا که کوزندن توشکان تامچیلرنی کوروچیمی یوق ؟ البته بار . بونڭ ایچون برکون اولور اوزینڭ عمللرینڭ الوغ وکیچو کلری حقنده بونده ای خاتون برام برام جواب ویرر ، بورچغه ویرگانلرنی بلکه ایکی الوش ایدوب قایتاروب آلور . یتیم حقی ' صودگل سنگماز ، ییل دگل اوچماز ! .

حالبوکه اوگی بالالرنی گوزل تربیه ایتکان خاتونلر ، ایرلری طرفندن رعایت ایدلمکده و آرتق محبتلی ترکلیک ایتمکده ایدکلری تجربه ایله معلوم اولمشدر . اوگی بالالرغه شفقتسز اولغان خاتونلر خاتون دگل یرتقچلردر . اوز بالالرینڭ ، ایگنچی برقاتی باغرلی خاتون طرفندن جبر ایدلدکنی کوز اوگینه کتوروب قاراغان هر بر خاتون ' بوسوزنڭ راست ایدکینه اشانور . یتیملرگه ظلم ایتمک وشفقتسز معامله کوسترمک الوغ برگناه اولوب بو ایسه

یالغوز اوگی آنالرغه غنه خاص اولمای ، بلکه اوگی آتالروعمله یاقینلرغه وقارا وچیلارغه هم برابردر . » الله تعالی حضرتینینگ سوگانی : ایچینده یتیم اولوبده حرمت ایدلگان اوی دشمنی : ایچینده یتیم اولوبده جبر ایدلگان اوی » دیگان سوزرسول اکرم صلی الله علیه وسلم دن روایت ایدلنه در (*) . بونك ایسه کوزی آچق مسلمان ایچون الوغ عبرت واردر .

ایمدی سوزنینگ نتیجه سی اوشبودر که : ایرنینگ محبتنی محکم اورناشدرر ایچون بالاسینه رعایت ایتمك آتا وآناسینه حرمت قیلماق قدر ، کوچلی سبب هیچ اولماز .

شونینگ ایچون تربیه لی وعقللی خاتونلر ، بونی یخشی بیلوب یولی ایله یوررلر ، وبو عمللری ایچون دنیالقده راحت ، وآخرتده یخشی جزالرینی اوزلری کوررلر .

واقعا بو دنیاده ایتکان : یلق ویمانلق ، هواداغی بولوت مثالنك تارالوب یوغالوب کیتماز ، بلکه عمر ایچینده ایه سینه کیرو قایتوب کیلور . آتا وآناسینه خدمت ایتکان کمسنه نینگ اوزینه هم بالاسی خدمت کوسترر . قاین آتا ایله قاین آناغه خدمت ایدرگه آورسنوب ، ایرنی چیتکه آیروب چقارتقان کیلیننینگ ، اوزکیلونی هم بعینه اوشبو اشنی قیلور . نه ساچسه نگ شونی اوررسنگ ! ....

۴

صحبت

تربیه لی خاتونلر ، یخشی وکورکام خلقلو خاتونلر ایله صحبت ایدوب ، اوصال خلقلی خاتونلر صحبتندن نفرت ایدرلر ویراق اولورلر ، چونکه یخشیلر

(*) مشكات المصابيح باب الشفقة والرحمة على الخلق .

Из фондов Российской национальной библиотеки

ایله صحبت ایتمک و آنلر ایله ایبد اش اولمق ، یخشیلقغه سبب اولدوغی کبی ، اوصاللر ایله صحبت ایتمك و آنلرغه یولد اش اولمق ، بوزوقلقغه سبب اولور . اوصال خاتون ، خاتون دگل بلکه شیطاندر . شول سببدن ، بوند ای یمان خلقلی خاتونلرغه یاقتی یوز ویرمک و آنلرنی ایشکدن کرتمک درست اولماز . شیطان ایله دوستلقدن فائده چقماز .

اوزم یخشی اولغان صوڭ ، آنڭ یمانلغندن بگانه ضرر ! دیناماسون ، آنڭ ضرری وارلغی قویاش کبی اشکاره در ، بونده ایسه هیچ بر خاتوننڭ شبهه سی اولماسون ! . .

آدم بالاسینڭ حالنی بیلمک کرک اولدوغنده ؛ ایڭ الک ، دوستلری کملر . دیو ، دوستلرندن صوراشورلر ، دوستلری و قاتناشقان کمسنه لرینڭ یخشیلغینه و یمانلغینه قاراب ، بو کمسنه حقنده بر حکم چقاررلر . حقنده بویله حکم ایدلمک ضرر دگلمی ، نه در ؟ ! . .

تگرمانگه کرگان کشیگه اونی ، قزان تیره سنده یورگانگه قاراسی یوغار .

حالبوکه یمان خاتونلرده اولغان حیله و مکرلرگه شیطانلر حیران قالمقلقدر . شونڭ ایچون بو کبی خاتونلر ایشکدن آولاب کررلر ایسه اش بتدی دیمک درست اولور .

بیچاره آدم بالاسی ، نه قدر عقللی و نه قدر یخشی اولسه ده اولسون ، سوزگه اشانمق ، خصوصا « سنڭ حقکده فلان کمسنه ، بویله و شویله ، سویلدی » دینلگانلرگه قولاق صالمق ایله مبتلادر . هر نه قدر اشانا سیده کلماسون ، د کلامقدن اوزنی هیچ منع ایده آلماز و بو وقتده نه قدر زمانی اوتدوکنیده سیزمز . یمان خاتونلر ، ایشکدن آولاب کررلر ایسه البته اشنی اوشبو ترتیب ایله باشارلر ، دوستلقلری کامل درجه ده اولغان

Из фондов Российской Национальной библиотеки

ایر ایله خاتون آراسنی بوزمق ، تمام سلامت کمسنه لرنی ، برارتولی سوز سویلاب قورقتوب خسته لندرمک ، افتنی ایدوب ، ایم تم قیلوب صاف کوڭللرنی اشاندرمق ؛ بوکبی یمان کسب ایدوب یوروچی اوصال خاتونلرنڭ بیک ینڭل اشلریدر (*) .

۵

سرصاقلامق

تربیه لی خاتونلر ، کرک الوغ و کرک کیچوک اولسون ، اوز ایرلرینك سرلرنی باشقه لرغه فاش قیلودن (سویلاودن) بیک صاقلانورلر . سری فاش اولغان کمسنه مرادینه بیک مشقت ایله ایرشور ، بلکه کوب وقتده ایرشه ده آلماز . شونڭ ایچون سرنی باشقه لرغه بیلدرمک صرف برضرر اولور . سرنڭ صندوغی کوڭل ؛ آچقچیده دیلدر . صندوق آچقچینی یخشی جیمغان ؛ وکوڭل آچقچینی (دیلنی) یخشی طیمغان ؛ کشی شبهه سز احمقدر . حالبوکه سرصاقلاماغانلق شریعتمزقاشنده هم الوغ عیبدر .

ایمدی ، اش بویله اولدوغی حالده ، نیچوك اولسه ده ایرینڭ سرنی بیلوبده ، یخشی صاقلامای ، بلکه چیتلرگه فاش قیلوچی خاتون هم ایرینه هم شریعتکه خیانت ایتمش اولور .

اوزینڭ سرنی صاقلای آلمایتچه ، ایکنچی برکمسنه گه سویلاب « سکاغنه ایتدم ، زنهار کشیگه سویلامه ! .. » دیگان کشی ، دنیاده اولغان ایکی احمقنك بریسی اولور . چونکه اوز سری اولدوغی حالده ، صاقلارغه قدرتی یتشه الماي سویلادکی حالده ، سویلنامش کشینڭ بونی صاقلارغه نیچوك کوچی یتسون ؟! ...... بوایسه اوله چق نرسه دگلدر . کشینڭ یوزلرایله آلتوننی صاقلامق ، کچکنه گنه سرنی صاقلامقدن ینڭل دیمشلر .

(*) عربلرنك ساحره خاتونهم (نفاثات) دید کلری خاتونلر ، اوشبوروشلی خاتونلردر .

سر

Из фондов Российской национальной библиотеки

سرصاقلامغانلغی سیزلگان کمسنه‌گه انابت ایدلمز ، خلق آراسنده اعتباریده قالماز . شونڭ ایچون ایرینڭ سرنی باشقه لرغه آچوچی خاتوننڭ ، خاتون اولوب طورمقی لائق اولماز .

واقعا برایر ، خاتونینڭ بویمان خلقنی سبزوب « بوگا بیلدررگه یارامای ایکان دیه » دشمنندن صاقلاغان درجه‌ده ، سرنی ، خاتونندن صاقلاب یورر ایسه ، آنلارنڭ ایرلی خاتونلی اولوب ، دنیاده ترکلیک ایدولرنڭ نه کبی لذت قالور ؟ !.....

سرصاقلاوچی خاتونلارغه ایرلری ، اختیارسز محبت قیلورلر ، یاراتورلر . شونڭ ایچون ، ایرلرینڭ سرلرنی یخشی صاقلامق ، تربیه‌لی خاتونلرنڭ بورچلریدر .

٦

قناعت ورضا

تربیه‌لی خاتونلر ، هروقتده قناعتلی اولورلر . قناعت ، یتشورلک مقدارینه‌یاکه خزینه‌ده تابولغانینه ، رضا اولمق دیمکدر . بوایسه‌کرک ایرلرده ، کرک خاتونلرده اولسون ، بیک گوزل برصفتدر . قناعتلک برخزینه‌درکه هیچ وقتده کمماز . یتشور مقدارغه رضا اولمغان کمسنه ، یرطولوسی بایلغی اولسه‌ده ، همیشه قناعت ایتماز . بوندن معلوم اولدوغینه کوره قناعتسزلک ، آدم بالاسنده برتورلی خسته لکدر . اوشبوسبب ایچون قناعتسزلک ایله مبتلا اولغان کمسنه ، آخرتنڭ طوغری یولندن برچیتکه کروب ، کوب وقتده آداشوب قالور . دنیانگده کوب مشقتلرینه‌دوچار اولور . قناعتسز کشینڭ حاجت نرسه‌سی کوب ، قومسزلغی چیکسز ، اولدوغندن مرادنی بولور ایچون هروقتده یالغان سویلر

Из фондов Российской национальной библиотеки

مداهنه(*) قیلور . شوڭا كوره ، خاتونلرغه ، ایرلرینڭ بار خزینه‌لرینه قناعت ایلمك تیوشلی اولور .

اگرده آدم بالاسی ، هر وقتده اوزندن توبان حاللی كمسنه‌لرنی كورر طورر ایسه ، اوشنداق بوكونده اوزی اولغان حالدن دخی توبان حالگه توشووی ممكن ایدوكنی كوڭلینه كیتورر ایسه ، البته بارینه قناعت ایده‌چكدر . قولینه كرگان مالنی اعتبار ایله تیوشنچه گنه صرف ایتكان كمسنه ، اوزینڭ تركلیگینه هم رضا اولور هم شكر قیلور . « صاولغڭ بایلغڭ » دیگان سوزنی دخی اونطرغه هیچ یاراماز .

٧

اعتدال

اوی یچنی قارامق ، آشامق ایچمك خصوصنده تدبیر ایتمك خدمتی خاتونلر اوستنده اولور . شونڭ ایچون تربیه‌لی خاتونلر ، هر اشلرنده اعتدال (اعتدال بر نڭچه طوطه بیلمك دیمكدر) ایله اولورلر . اسراف ایتمكدن واشكه‌یرارلقی نرسه‌لرنی ضائع قیلمقدن صاقلانورلر . چونكه دنیاده طورمق وبالالرنی چیتلرگه احتیاجسز بر حالده قالدرمق ، بایلقغه ومالغه توقتالمقده‌در . اولگان كشی هم كفنلككه محتاج اولدوغی حالده ، دنیاده طوروچیلرنڭ ، دنیا اسبابلرینه محتاج اولمقلرنده شبهه اولماز .

«بای حالده وفات اولوبده ، الله تعالی حضرتینڭ اوزینه حساب ویرمك ، دنیاده ، كشیلرگه محتاج اولمقدن یخشیراق » هم « دشمنلر ایچون مال قالدروب أولمك ، دوستلرغه محتاج اولوب طورمقدن خوشراق » دیگان سوزلر ، بیك عقللی وعلملی ذاتلردن صادر اولمشدر .

(*) كوڭلنده هیچ اولمادوغی حالده ، طشندن دوستلق ومحبت كوسترمك دیمكدر . بوندای خلقلر ، مرتبه اهللری وبایلر حضورنده ، كوب اولورلر .

خصوصا

Из фондов Российской национальной библиотеки

خصوصا بزلر ، براو ایله‌ز مانلرمزکه : اعتبار بیتمغه • خوارلق یا فقیرلك که‌در • حالبوکه بایلقنی تابمق ، یولی ایله اجتهاد قیلوغه ، بارنرسه‌لرنی طوته بیلوگه توقتالمشدر •

اوی ایچنده اولغان مصارفلر و خدمتلر ، خاتونلر قولندن اوتوب یورگانی ایچون ، ایرلردن آرتق ، اعتبار ایله طورمقلری لازم اولور • ایللک که گرچه چیشمه صوی اولاقدن آغوب طورسه‌ده بر وقتلر طولمادوغی کبی ، طوته بیلمگان خاتوننڭ ایری نه‌قدر آقچه‌تابار ایسه‌ده یتشماز •

جومرداق ، ایرلرده گوزل خلق اولدوغی حالده خاتونلرده بر قدر عیب‌در ، دیمشلر • مال قدرنی بیلمگان خاتون ، حتی ایکمك ولچقلرینه قدر ، دقت ایدوب ، ضائع قیلماز ، ایکمکنی ده حاجتندن آرتق کیسماز ، قالغان صنوقلرنی آنده بونده تاشلاماز ، قامور کیساکلرنی ، اونلرنی بالالردن توکدرماز ، ساچدرماز . کورمزگه بیك الوغ کورلمگان بو ایکمك اولچقلری ایچون نه‌قدر خدمتلر ایدلمشدر • کچکنه‌گنه حساب ایتکان ایکمك صنوقلری ایچون ، دنیاده بعض کمسنه‌لر طرفندن جانلر ویرلمکده‌در • دنیا یوزنده بر چیناپاق صو ایله بر دیلم ایکمك ایچون بتون ملکنی ویررگه رضا اولوچیلر اولوب طوردوغنده ، بونلرغه اعتبار ایتمکانلك عقلسزلق اولور •

جیوب فائده آلورغه ممکن اولدوغی حالده ، تاقتا کیساکلرینی یومچقالرنی ایاق آستنده تابتادوب طوتمق ، اوطن ، شرپی کروسین ، کبی نرسه‌لرنی اسراف ایتمك حاجت اولمغانده اوچاق یاغوب طورمق ، بولغان جلبنی ، ایشك و ترزه آچوب چقارمق ، اوزی قیلوردای خدمتلر ایچون باشقه‌لرنی قوشمق : جمله‌سی اعتدالسزلقدر • آز و کچکنه نرسه‌لردن تیوشلی روشچه فائده آلنماز ایسه ، صوکنده الوغ و بهالیلری فدا ایدلنور • حالبوکه یوقاروده

Из фондов Российской национальной библиотеки

دیدکمز شیار حقنده اعتدال ایله اولنسه ، یل تاول کمنده ، الوغ کیبتده اوطوروب ، حاصل ایدلگان فائده قدر ، فائده آلنور . بوندن آلـگلاشلدو غینه کوره ، طوته بیلمك ، الوغ بر کسب و هنردر . تربیه لی خاتونلار ، بونی هر وقتده خاطرلارنده طوتارلار .

« یورغا نگغه کوره آیاق اوزات ! » دینلگان سوزنی ، تربیه لی خاتونلار ، کیوم صالوم وزینت طوغروسنده ، اوزلرینه بر قاعده ایدوب عمل قیلورلار . دنیانگ اوچی اوزون ، دولت تابمقده مشکل ایدوکی ، بونلرنگ کوگلارندن بر وقتده چقماز . چونکه هر کورلـگان نرسه نی آلمق ، کیوم صالومده بایلرغـه ایارمك ، عین اسراف ایشکنی آچق اولور . اسراف ایله بایلق ، بر کمسنه ده جیولماز . بر مرتبه ایسا نلشوب آیورلوب کیتکان دولتده ، ایکنچی مرتبه ، دنیاده قایتوب کلماز .

دولتنی طوته بیلمه گان خاتوننگ ایری ، تون کون ، آقچه ازلرگه محتاج اوله چغی کبی ، قایدن کیلسه ده ونیچوك اولسه ده کیلسون ، دیورگه مجبور اولنه چغی شبهه سزدر . وبو سببدن بیچاره ایر ، دنیا و آخرتده خوارلقغه توشوب هلاك اولور . بریخشی اسمیده قالمای ، صوغه باتقان تاش کبی ، یوغالور ، اثری هم اولماز .

اوشبو حکمتکه بناءً اوّلـگی زمانلرنگ ایزگو وتربیه لو خـاتونلری ، ایرلرنی بویله رسوایلقدن صاقلامق ایچون غایتده قناعتلی اولمشلر ایمش . ایرلری ایرته طوروب کسبکه کیتکان وقتلرنده : « حرام کسب ایده کورمه ! آچ اولسه ق صبر قیله آلورمز ، لکن تموغ اوتینه طاقتمز یتشماز » (*) دیه ، آیتوب قالورلر ایمش .

الله تعالی نگ بو الوغ دنیاسنده ، بو کبی خاتونلار ، بلـکه بولونه هم اولور .

کوگل

کوکل کوزی کورگان کمسنه ایچون بوندای خاتوننك ایری اولمق ، بر مملکت نك پادشاهی اولمقدن خیرلودر .

ایمدی ، اوزیننك آچ ویا لانغاچ اولمادغینه شکرلر ایدوب ، قناعت اوزرنده اولغان بر عقللی کمسنه نك خاتونی ، ایریننك تیرلب ، یانوب ، پشوب تابوب کیتورگان آقچه سنی ، طوته بیلمای توگوب ، ساچوب بتورسه ، یا که آلوب کیلگان یاولق و کوله کارنی و باشقه کیوملك واشیالرنی یاراتمای بر چیتکه آتوب تاشلاسه ، ویا که قاراکونلر ایچون صاقلارغه تیوش آقچه لرنی تیوشسز زینتلرگه ، زمانه موده لرینه صرف قیلوب ضائع ایتسه ، وای بو بیچاره ایرنك حالینه ! ! . . . . . .

اگرده بو کبی تربیه سز خاتون ، اوزه النی یخشی بیلمای ، ایری طرفندن ایدلگان نصیحتلرگه ، قارشو ده آیتورایسه ، بو خاتون ایله برگه طورمق ایله جهنمگه کرمک آراسنده بر آیورمه سبك اولماز .

اوشبو سبب ایچون ، هر خاتونغه دین علمی اوگرنمك تیوش اولدوغی کبی ، ترکلیک ایده بیلمک ، مال طوته بیلمک علمنی ده اوگرنمك وبیلوب عمل ایتمک تیوشلی اولور .

عقللی و تدبیرلی خاتون اولغان ایو هیچ بر وقتده خراب اولماز ، تربیه لی آنالری اولغان بالالرده یوغالماز ، دیمشلر .

٨

پاکلک ـ زینت

تربیه لی خاتونلار ، اوز اوست باشلرنی هر وقتده پاك و خوش ایدوب یورتدوکلری کبی ، اویلرنی هم کامل دقت ایله پاك ایدوب طوتارلر .

Из фондов Российской национальной библиотеки

چونکه اسلام شریعتی حکمنچه ، پاک اولمق ، هر مسلماننک اوستینه بورچ اولمشدر . حالبوکه اک پچراق کشیلرده ، پاکلکنی مدح ایدرلر . پاک اولمغان ذاتلرنی بر کمسنه ده یاراتماز .

ایمدی ، اوزلرنی هر وقتده ایرلرینه گوزل کوسترمک ومحبتلی کورنمک ، اوستلرینه لازم اولغان خاتونلرغه ، نجس یورمک واوی ایچنی پچراق طوتمق ، هیچ وقتده درست اولماز .

ایوننک پچراق طورمقلقی خراب اوله چقینه بر علامت دیمشلر .

بر ایوده تربیه لی خاتون وارلقینه ، ایوننک پاکلگی ، ویوقلقینه هم پچراقلقی ، دلیل اولور .

ایرلرینه محبتلی کورنمک ایچون ، پاکلنمک ، خزینه سنک واری ایله کیونمک ، حتی که خوشبوی سورتنمک ، این گوللک وتقوالقغه ده خلاف دگلدر . شوننک ایچون تربیه لی خاتونلر ، ایرلری استگان روشچه ، هر وقتنک پاکلکنی عادت ایدرلر ، ممکن قدر صاف کوکل ایله اطاعت قیلورلر ایرلرینک شادوکوکللی وقتلرنک ، خصوصا گوزل هیئتنک ، ملایم صفتده ، یانلرنده یوررلر ؛ وهر وقتده بوزوق ایس ورغبتسز قیافتلرده کورنمکدن صاقلانورلر .

خاتونلرننک تربیه لو اولمقلری ، بتون اسلام خلقی ایچون کرکلی بر اش اولسه ده ، کیوم صالوم وباشقه زینتلری یالغوز ایرلری ایچون اولورغه تیوشلیدر . بو تقدیرچه طویلرغه ، باغچه لرغه ، سیر وتفرجلرگه وارغان زمانلرنده زینتلرگه غرق اولوبده ایوینه ایری یانینه قایتدوغننک ، ایسکی واشکیلرنی کیوچی خاتونلر ، طوغروسی ، تربیه سزلردر .

ایرلرننک محبتلرنی حاصل قیلور ایچون لازم اشنک پاکلگ دیدک .

لکن

Из фондов Российской национальной библиотеки

لکن بیلورمیسز پاکلک نه‌شی‌در ؟ . . .

پاکلک ایسه ، ساعت‌صایون‌صابون‌ایله‌یو ونمق‌وهر کون‌کریووب ایدنلارنی یوه‌ق دیمک دگلدر . بلکه حاجت‌وقتلرندن کیچکدرمای یومق ، ویوولغان صوغ‌نرسه‌لرنی واعضالرنی صاف حالنچه طوتمق دیمکدر .

یوقسه ، اوردا ک روشلی برطرفدن صوایله قیونوب وایکنچی طرفدن بالچق‌غه‌چوممق پاکلک دگلدر . بلکه بویله‌اولمق ، چن‌نجس‌حالدن‌توبان برصفت اولور ، چونکه برباشدن یوونمق وایکنچی باشدن پچرانمقده نه‌قدرصو ، اوطن ، صابون ، وقت ، ضائع ایدلمش بولنور .

ایرلر ایچون‌کیونمک‌وزینتلنمک ، شریعت‌قاشنده هم‌یخشی براش اولسه‌ده ، لکن‌بونده هم‌برقدراعتبارایله اولورغه‌تیوشلی . بعض‌شیلر واردرکه ، انلر ایله‌زینت‌لنمک مناسب اولماز . بوجمله‌دن اوشبونلردر :

۱) اوزینڭ‌ساچینه‌باشقه‌کشینڭ‌ساچنی‌قوشمق . کبیتارده صاتولقان بولغان ساچلردن کوبسی ، سرایتلی خسته‌لک ایله وفات اولغان قز وخاتونلاردن کیسلوب آلنغان سببلی‌بونلرنی استعمال ایتمکدن‌الوغ قورقنچ باردر . شول‌جهتدن ، کشی‌ساچنی تاقمق‌دگل ، یاقین‌کیتورمک درست اولماز . بلکه اوشبوحکمت ایچون اولور ، کشی ساچنی اوزساچینه قوشوب تاقمقدن رسول‌اکرم افندمزمحمد صلی‌الله‌علیه وسلم ، بیک‌قاتی منع ایتمشدر (*) .

۲) بیت وقوللرغه‌کرشان‌کبی‌نرسه‌لر بویامق . بوبویاولرده ، (اوزینڭ عالملرینڭ خبرینه‌کوره) زهرلی نرسه‌لر قاتوشدوغندن ، یاب‌یاش‌خاتونلارنڭ‌بیت‌لرنی‌زهرلب ، قارچقلربیتی‌روشنده جبوروب ،

(*) صحیح البخاری ، صحیح مسلم ، موطاء الامام محمد رحمهم الله تعالی .

قورتمقلق ایمش . بوایسه ، زینتدن اصل مقصود اولغان نرسه‌گه تمام خلاف اولور . بو بویاولرنڭ بعض اجزالری (کیسا کلری) کوز حتی که عقلغه ضرر ویرمکـده ایمش . بوندن باشقه تیریمزده اولغان مسام (بیک کچکنه گنه تیشوکلر) آرقلی ایچده اولغان اعضالرغه هوا یوروب طورمقلق در . طشقاری بورچک بورچک اولوب چققان تیر ، اوشبو تیشوکلردن کاوب چقمقده در . آدم بالاسینڭ سلامتلگی ایچون بو تیشوکلرنڭ اوزه‌اللرینچه طورمقلری لازم ایمش . حالبوکه دیدکمز کرشان وباشقه بویاولر ایله بیت وقوللرنی بویامقلق مذکور تیشوکلرنی بیکلامک تابوله‌در . بوایسه ضرردن باشقه برنرسه دگلدر .

٣) تشلرنی قاراغه بویامق . تشلرنڭ آقلغی خاتونلرنڭ آیورم برزینتلریدر . مقدم زمانده اسلام خاتونلری تش آق اولمق ایله مدح اولنورلر ایدی . شونڭ ایچون تشلرنی آق یورتمک ، خصوصا ضررلی بویاولردن پاک طوطمق تیوش اولور . هرنه‌قدر ، کوزکورمکنده تشلر سویاک اولوب کورلسه‌لرده ، خدمتلری کوب اولدوغی سببلی طبیعتلری بیک نازک اولوب ، هرنرسه‌دن اثرلنمکلکلردر . تشلر بوزلوب خدمتلرینه کمچیلک کیلور ایسه ، آش قازانینه هم ضرر ایده‌چک اولدوغی ایچون ، زینتلمک نیتی ایله برنرسه سورتمک موافق اولماز . بلکه بونلرنڭ زینتلری ، یوقاروده آیتدکمزچه آقلقلری وپاکلکلری اولور .

٤) ساچ طاملری بوینچه قنکه تزوب توشرمک وطلوم اوچلارینه زور چولپی تاقمق ، اوشنداق موین‌غه کموش یاکه آلتون تنکه‌لر آصمق . بونرسه‌لر ، آوراولدقلری ایچون باش وموین‌غه ضررلی برخسته‌لک کیتورورگه سبب اولورلر . بوندن باشقه بونلر ، صاف آقچه اولدقلری ایچون

اوصال

Из фондов Российской национальной библиотеки

اوصال فکرلی کشیلرنڭ کوزلری توشوندن خوف ایدلنور . بونلرنی آصوب یورمکدن ایسه ، بانق غه صالوب ، آز اولسه ده پراسینت (فائض) نی آلوب طورمق فائدلواولور .

۹

حیاء ـ عفت

حیا وعفتلی (ادبلی اولمق) تربیه لی خاتونلرغه عادت اولورغه تیوشلی . حیاء ایله عفت ، خاتونلرنی ایرلرینه سوکلوکوستره طورغان سببلرنڭ قوتلیسیدر . خاتوننیڭ ادبسز اولمقینه حیاسز یورمکینه حمیتلی ایرلرنڭ هیچ برسی رضا اولماز . خاتونی برنچی درجه ده کوزلده اولسون ، ناموس سزلغنی بیلگان ایر ، شول ساعت ایله اخلاصنی آلور ، محبتی ده سونار ، نفرت ایده باشلار .

ناموس سزلق ، حیاسزلق ، خلق قاشنده ، هیچ وقتده عفو ایدلماز . حالبوکه بوخلق ، الله تعالی حضرتینه هم دشمن برخلق در . شونڭ ایچون تربیه لی خاتونلر ، برطرفدن ایرلرینڭ کوڭللرنی تابار ایچون ، وایکنچی طرفدن الله تعالی نڭ آچوینه طوغری کلمکدن صاقلانور ایچون ، ناموس سز وحیاسزلقدن یراق اولورلر .

حیالی کمسنه نه قدر فقیرده اولسون ، آدملر قاشنده حرمتلو اولور . حیاسز کمسنه ، بای اولسه ده اعتباری اولماز .

حیاء اسلام آغاچندن برتارماق اولوب ، تامرلری اوجماخ ده وتارماقلری دنیاده در .

خاتونلرنڭ یوزلرنده اولغان حیاقزللغی نڭ اثری ایرلرنک کوڭللرینه یاشوندن تیزوقوتلی اثر ایتمکده در .

سوزیورتمک ، غیبت سویلمک ، یالغان سویلمک ، کبی بوزوق
خلقلار ، حیاسزلقدر . تربیه لی خاتونلر ، سوزیورتمازلر ،
غیبت ایتمازلر ، یالغان آیتمازلر . یالغان سوزایرلرینه سویلنور ایسه
یمانلغی ایکی درجه آرتق اولور . ایرینه یالغان سویلگان خاتون ، دنیانک
برنچی درجه ده بوزوق وتربیه سزی اولور .

حمیتلی کمسنه لر ، یالغانچی نی خاتون ایدوب طوتمق دگل خدمتچی لک
ایدوب آسرامازلر .

اوشنداق ، قباحتلی سوزلی اولمق ، کشی ایله اورنسزغه چقرشمق ،
کشیگه یاوزدعاقیلمق ، لعنت اوقومق ، کشیلرنی مسخره ایدوب سویلمک
ایکی یوزلی اولمق ، تکبرلک ایتمك ، وباشقه بونلر کبی نرسه لر ایله خلقلنمق ،
حیالی وتربیه لی خاتونلر ایشی اولماز .

الحاصل ، حیا ایله عفت خاتونلرنک معنوی (*) گوزللکلریدر .
بواویله برگوزللکدرکه طشلری برنچی مرتبه ده گوزل اولغانلر ایله
آلماشدرلماز . طشی گوزل اولوبده ، حیاسی وعفتی اولنماز ایسه ، اول
خاتوندن ایری وباشقه یاخشی دوستلری تیززمانده نفرت ایدلر ، بیزارلر .

١٥

تدبیر غیرت

تربیه لی خاتونلر ، ایونک وایوده اولغان نرسه لرنک انتظامنه زیاده
دقت ایدرلر . انتظام دیمك هرنرسه اوزاورننده بیلگولی اولمق دیمکدر .
بوایسه معیشت علمینك ایك کرکلو اولغان برنابی اولور . ایونک
نرسه لری بیلگولوهم اوزلرینه مناسب اولغان اورنلرنده طورر ایسه ،

(*) کوکل ایله کنه بیلنگان نرسه لرنی معنوی دیورلر . گوزکه کورنمکان نرسه لرهم معنوی در .

گوزل صافلانور ، کرك اولغان وقتنك هم حاضر اولور . گرده نرسه‌لرنك اورنلرینه بیلـگولی اورناری اولمای ، قایلی اوچرادی ایسه شونك قویلنور اولسه ، یانغین وقتنك چقارلوب تاشلانغان نرسه لـر روشنده قـاعلسـز ، بر حالده اولور . کرك نرسه اولدوغنك ازلاب ، دقیقه‌وساعتلر ایله عمرلر هواغه اوچوب ضائع اولور .

خصوصا بعض نرسه‌لر ، مثلا پچاق ، آچقچ ، شرپی ، قایچی ، پاکی ، لامپا ، بالطه ، قلم ، قارا ، کاغد ، وهر تورلی آشخانه اسبابلاری کبی ، غایتك آشغچ کرك اولور . بر دقیقه‌سی جان ویرمك قدر آور صانالنور . شونك ایچون بو کبی نرسه‌لرنك اورناری بیلـگولو وبرگنه اولوب هر کم ، کرك وقتده شوندن آلوب ، شونك قویارغه تیوشلی اولور .

بونی قاعده‌گه قویمق ، خصوصا آشخانـه نرسه‌لرینك اورنلرینه وپاکلکلرینه نظارت ایتمك خدمتی ، خاتونلر ذمه‌سنك اولور .

خـاتونلر نـك تربیه‌لی و اوگغان اولمقینه آچق عـلامت نه‌شیء ایـدکنی بیلورمیسز ؟ بونی بیلمك ایسه‌بیک ینگللدر . آشخانه‌سی پاك ، آشامق ایچمك اسبابلری مثلا سماوار ، چینیاق ، پچاق ، آش یاولق ، قاشق ، تاریلـکه ، کبی اسبابلری صـاف وتمیز هم هر بر نرسـه ، کیبت مثالنده تیوشلی اورنلرینه قویلغان اولسه ، شول ایوده اولغان باش خاتون تربیه‌لی هم اوگغان در . بونده ایسه هیچ شبهه ایتما گز ، . . . .

بر ایونك تـربیه‌لی ویاکه تربیه‌سز اولمقی ، شـول ایوده اولغان خاتونغه باغلانمشدر . یعنی ایو ایچنك اولغان خاتون تربیه‌لی اولور ایسه . ایوهم تربیه‌لی ؛ خاتون تربیه‌سز اولور ایسه ، ایوهم تربیه‌سز اولور . اوشبوسبب ایچون نه قدر بای ونه قدر مرتبه‌لی وهرمتلی ده اولسون ،

Из фондов Российской национальной библиотеки

برتوقتامای بولمەدن بولمەگە یوروب کوزاتمك ، وهـر نرسەنی اوزی قاراب اشلاتمك ویاکه اشـلامك ، وقتلی نرسەلرنی اوز وقتارینه تمام یتشدرمك اولور .

اگـرده ایونـڭ ایچنك بویله روشدەگوز اولماز ایسه هرده حاجت نرسەلرگەخاص وبیلـگولی اورناری اولنماز ایسه ، اش اشامك خصوصنك‌ده بر نظام اولماز ایسه ، اولوقتك ، آز بر نرسه ایچون ساعتار ایلەعمراوزدرمق لازم اولور .

بونڭ مثاللری هر ایوده هرساعتك کورلـوب طـورلور . آشخانه وایوایچنك اولغان اشیاخصوصنده نظام اولوبده ، اشینڭ قاعده سنی بیلکان خاتون ، سماوارقویار ایسه ، بیش مینوتده آش یاواق یانینه حاضر اولور . بونڭ خلافنچه اولغان صورتده بیش مینوت دگل حتی بیش ساعت اوتار ، سماوارنڭ داوشی دەچقماز .کوتوب اوطوروچیلری دەاون یللق قارتایورلر ، اخیرنده ایوایچنده ، ایر ایلەخـاتون آراسنده برصوغش قـدر داوش وغوغا ظاهر اولور .

الحاصل ، ایونی ترتیبکه صالمغان ، نرسەلرنی نظامغەقویمغان ، اشلرنی اوز کوزی ایله کورمکان ، خاتوننك اش اشلەگی شیطان موینینه اوطورغان آدم جرووی (*) قبیلندن معناسز ، هم اوچسز وآخرسز اولور .

بویله روشده ترتیبسز ، یورت کوتمکده اولغان خاتون ، اوزی فائده سز مشقت تارتدوغی کبی ، ایرندنده رحمت ایشده آلماز . بالـکه

(*) اولگی زمانده برآدم بالاسی ایلەشیطان اوزلرینك خزینەلرنده اولغان جرلری بنکانکه قدر کوتارشوب یوررکه سوزقویمشلر . باشده ، شیطان آدم موینینه اوطوروب جرارغه باشلامش برایکی ساعت صوکنده ، شیطاننك جرووی بتمش دەآدم موینندن توشمش . صوکره آدم بالاسی شیطان موینینه اوطوروب « تریری ریری » دیه قچقرب جرلارغه باشلمش نچه ساعتلر اوتـکان صوك ، شیطان ، بتەمی دیه صررمشده ، آدم ایسه یوقا ونددن برنیده جرلمادم آلی دیه شیطاننی عاجزا یتمش ، شیطانده کوتاروب یوروب عاجزاولغان صوك ، تاشلاب قاچوب کتمش ایمش . . :

اخیرنده

Из фондов Российской национальной библиотеки

اخیرنده ترکلیك لذتی بتوگه سبب اولور .

خاتون دیمك ، بر ایونی ترتیب وقاعده ایله تربیه ایدوچی ، دیمکدر .
یوقسه اشلاوچی کشیلرم وار ، دیه‌منداراوستنده ساغزچاینات اوطوروچی
ویاکه کورشی خاتونلرنی جیوب سوزیارشدروچی ، اوتکان بارغانلر
طوغروسنده برتورلی سوزتابوب سویلاوچی ، وآول آراسنده اولغان
خبرلرنی صوراشوب طوروچی ، دیمك دگلدر .

ایونی ترتیب ایله تربیه ایتمك ، یوقارودة کوب مرتبه آیتدکمزچه ،
هرنرسه‌نی اوزی بیلمك وهرنرسه‌نی نظامینه موافق ایدوب اشلمك
وهرنرسه‌نی اوزوقتنده اشلاب اوزوقتینه یتشدرمکدر .

خدمت ایدوچی خاتونلر اولمق ایله ، خواجه خاتون ، آیتدکمز وظیفه‌لرنی
قیلمقدن قوتلمازلر . بلکه خدمتچی خاتون نه‌قدر کوب اولور ایسه ،
خواجه خاتوننك خدمتی دخی شول نسبتده کوب اولور . چونکه بوتقدیرده
آنلرنك جمله‌سینه موافق خدمتلر تابوب بولوب ویرمك وبارچه سندن
تاوشسز (داوشسز) غنه ، ینگل گنه ، اشلته بیلمك تیوشلی اولور . ناگاه
براشنی نیچوك اشلرگه کرك ایدکنی بیلمازلر : دیل ایله آیتوب کوسترگا
ننی هم آگلامازلر ایسه ، یخشی غنه سزغانوب ، بالذات اوزی ، آنلرغه
اشلاب کوسترمك ، وآنلرغه یخشی آگلادوب توشندرمك
واویر اتمك لازم کیلور . دنیا طورمشمزده ، خاتونلرنك
قلملرندن آرتق اینه‌لرینه ، یراوچامك علمنی بیلمکلرندن آرتق آش پشره
بیلمکلرینه ، محتاج ایدکمز معلومدر .

یوقسه ، برکشی بتوره‌چك اش ایچون بیش کشی جیوبده آشخانه‌ده

Из фондов Российской Национальной библиотеки

الوغ بر بازاریاصاب ، جیولغان خاتونلرنی شاولادوب ، انلرنڭ برآقچه‌غه یار امغان غیبتلرنی دڭلاب تماشاایدوچی خاتون ، کامل تربیه سزدر .

بوکبی خاتونلرنڭ کشیلردن اش اشلاتمکاری دگل ، بلکه اوزلری ، یخشی کشیلرنڭ خدمتلرنی قیلورغه لائق دگللردر

اشنڭ ترتیبنی بیلوب اشلمکده برهنردر اما ترتیبنی بیلوب اشلاتمک بیک الوغ هنردر .

اشلاته بیلمک ، بردن نه روشنك ایدرگه کرك ایدوکنی ؛ وایکنچیدن اشلاوچیلرنی کوڭللندروب ، ملایملق ایله خدمت ایتدرمکدن عبارتدر . یوقسه آقروب جیکرمک ، اشلته بیلمک دگلدر . خصوصا آدمچیلک وغفلت ایله برارنرسه‌گه ضرر ایدوچی اشچینی شلته ایتمک ویا که قیناماق ، تربیه گه خلاف بلکه بوکبی عادتلر توبان کشیلرگه خاص خلقلردر .

آدم بالاسی نه قدر غافل وغبی اولور ایسه‌ده ، اورمق صوقمق ، اورشمق قینامقدن دگل ، یخشی سوزدن، وانکار صورتنك قاراغان کوزدن اویالور ، تارتلور .

اوشبوسبب ایچون اش اشلاتمک منصبنك اولغان کمسنه ، اوزینڭ منصبنی بیلوب ، اوزینڭ منصبنك طورمقی لازم اولور . چونکه کوب اورش وشلته ایشتکان ، اوشنداق برطوقتاماای قیین کورگان کشی ، شوڭا عادت ایدرده ، صوڭره اصلا چیبر کنماای باشلار .

اوشبونڭ ایچون تربیه‌لی خاتونلر ، اشلرنی اوزلرینڭ خدمتکارلرندن یوق بارنرسه‌لر ایچون آچولنماای ، صبر ایله اولورلر . کشی ایشکارنك خدمت ازلب یوروچیلرلرنی اوزلرندن بیزدرمازلر . چونکه بویله روشده خدمت ایدوب یوروچیلرهم ، خدمت ایتدروچی بایلرنڭ برطوغانلریدر .

کشی

Из фондов российской национальной библиотеки

كشی خدمتنی ایدرگه قالمق حالی هیچ كمدن ده یراق طورمایدر .

١١

سلامتلكنی صاقلامق

سلامتلك برنعمت در كه ، هیچ ده حقی اداء ایدلماز . سلامتلكی اولماز ایسه ، بتون دنیاغه مالك اولسه ده كوز بنه كورنماز . سرخاولقنڭ نوعلاری كوب ، وسببلاری هم تورلی تورلی اولسه ده ، تجربه ایله بعضیلارینڭ سببلاری معلوم اولمشدر . خسته‌لك سببلرندن ممكن اولغان حالده صاقلانمغانلق ، الله تعالی حضرتندن احسان ایدلگان سلامتلك نعمتینه ، كفرانلق قیلمقدر اوشبونڭ ایچون تربیه‌لی خاتونلار ، سلامتلككه ضرر قیلوردای نرسه‌لردن صاقلانورلر ، برمقدار اولسه ده خسته‌لرنی تربیه ایله بیلمك قاعده‌لرنی (مشهورلرنی) اویرانورلر .

یومشق كوڭللی ، مرحمتلی اولدقلاری ایچون ، خاتونلر ، خسته‌لرنی گوزل وملائم تربیه ایده بیلورلر . رسول اكرم افندمز صلی الله علیه وسلم زمانه‌سنده ، صوغش وقتلارنده خاتونلر ، جراحتلی كمسنه‌لرنی وخسته‌لرنی (ایرلرنی) تربیه قیلورلر ایدی (*) .

سلامتلككه ضرر ایده چك نرسه‌لرنڭ جمله‌گه معلوم اولغانلری : تن قزغان صوڭ صالقون صوایچمك ، یا كه اوشومك ، خلق باراورنده كومر ایسی وباشقه ضررلی ایسلر چقارمق ، تركلیك ایده طورغان اورنده یووشلك اولمق ، مایلی نرسه‌ارنی كوب آشامق ، اوشنداق باشقه نرسه‌لرنی

(*) صحیح البخاری جلد ٧ بیت ٢١ . بوكونده روسلرو باشقه مدنی خلقلرنڭ ، خسته خانه‌لرده و باشقه اورنلرده ، قزمربیه‌لر قویمقلری و قزلرغه طب قاعده‌لرنی بیلدرمكلری ، رسولمز (صلی الله علیه وسلم) یولینه موافق ایمش . اما بونك ایله عمل ایتمكان مسلمانلرنك ، خصوصا انكار ایدوچیلرنك كم یولنده ایدكلری بزگه معلوم اولمادی .

Из фондов Российской национальной библиотеки

آرتق آشامق ‘ ایسر تکج ایچمك ، اوطش اویـون اویناەق ‘ زنا قیلەق ، آفیون قاپەق ‘ وباشقەلردر •

سلامتالنڭ مشهور سببلاری : تن وکیوملرنی ، ترکلیك ایدەطورغان اورنلرنی پاك یورتەك ‘ طهارت آلەق ‘ غسل قیلەق ، نماز اوقوەق (*) ایوایچندە اولغان خدمتلرنی ایتمك وباشقەلردر ،

اگردە بررتورلی چیر پیدا اولور ایسە ‘ عادت طشندە قایغورەق وحسرتلنمك ، اللهتعالی حضرتندن امیدسز اولەق ‘ لائق اولماز • بلکە الله تعالینك حکمینە صبر ایدوب ، اوز اوزینە نصیحت قیلوب ، اللهتعالینك مرحمتینە اشانوب دواسنی ازلرگە تیوشلی اولور . چونکە خستەلـکنی ویروچی ‘ اللهتعالی اولغان کبی دواسنی هم ویـروچی اللهتعالی ، وبارچە خستەلـکنك دواسیدە باردر (**) .

بزنڭ بوەملکتزدە هر اورنـدە ماهـر طبیبلار بولندوغی ایچون ‘ البتە ممکن اولغان صـورتدە بونلرغـە مراجعت ایـدوب مشورتلری ایلە عمل ایتمك تیوشلی اولور •

قران شریفدن شفا استمکدە ‘ اوشنداق اوزی اخلاص قویغان اعتبارلی کمسنەلرنك اوشکرولرندن هم فائدە اولور (***) •

لکن نادان قارچقلرنڭ ، طب علمندن آز اولسەدە الوشاری اولمغان کمسنەلرنڭ د والرنی استعمال ایتمك ، عقل ونظام قاشندە ممنوع اولدوغی کبی شریعت قارشندە هم درست دگلدر (* *) •

عوام خلقی ‘ خستەلکلرنڭ جملەسنی اولەازسەدە ‘ کوبوسنی جن دن ‘

(ـ) ژیمناستقدن حاصل اولغان فائدە ، نماز اوقومقدن حاصل اولغان فائدەدرجە سینە یتمدکنی ‘ اسلام طبیبلری بیان ایلمشلردر :

(**) صحیح البخاری جلد ۷ بیت ۱۱ — ۱۲

(***) صحیح البخاری جلد ۷ بیت ۲۲ ,

Из фондов Российской национальной библиотеки

یاکه کشی بوزوندن، دیه اعتقادایده لر. بونلرنڭ فکرلرینه گوره بوروشده اولغان خسته لکارگه طبیبلردن شفا اولمای، بلکه چواش ، چیرمش ، موقشی خاتونلرندن اوشکورتمک لازم اوله ایمش ! ۰۰۰۰۰۰۰۰ اوشبو سبب ایچون کوب خسته لکار حقنده ، تیوشلی وقتنده طبیبلرغه کور نمایلر . بو ایسه شول درجه ده بوزوق واصلسز سوزدر که ، بوزوق ایدوکی حقنده ، کاغدکه یازمق عبثدر . مجوسیلک زمانه سندن حاضرگی زمانمزغه قالغان نرسه لرنڭ بریسی اوشبو اعتقاددر .

هیچ برتورلی معرفتلری اولمادوغی حالده ، خسته نڭ یانینه کروبده ، سنی جن صوقغان ، ویاکه قورصاغکه یلان کرگان دیه ، افریقا وحشیلری قدر قورقنچ وقاتی یوراک ایله بویله سویلاوچیلر ، بیچاره خسته نڭ ، خسته لگنی آرتدررلر . اجلنیده آشقدروب کیتوررلر .

واقعاهیچ خسته دگل برکمسه نڭ یوزینه قاراب ، « سنی بورغانلر ، یاکه جن صوقغان . یاکه ایچکده یلان بار » دیه آیتولسه ، یوزی کول اولوب قورقوندن شول ساعت ایله خسته لنور .

بوتقدیرچه ، اصل بوزوچیلر ، صوغوچی جنلر ، ایچکه کروچی یلانلر ، بونلر کبی خبرسز سوز سویلاوچی نادان احمقلر در.

اوشبونڭ ایچون تربیه لی خاتونلر ، بونداى سوزلرنی دیللرینه کیتورملزلر سویلاوچیلرگه هم اشانمازلر .

تحسین اخلاق ولنده برخدمت اولمازمی دیه ، یازدقلرمز ، بونده تمام اولدی . باش رنی یازار ایچون هم الله تعالی دن یاردم امید ایده مز .

(***) فتح القدیر جادر ۴ بیث ۲۲ ۷ .

Из фондов Российской национальной библиотеки

Из фондов Российской национальной библиотеки

Татар.
3-3786

Из фонда Российской национальной библиотеки